

■ <https://doi.org/10.31516/2410-5325.061.015>
УДК 784.9:792.028.3(045)

Л. О. Красовська, заслужена артистка України, доцент, Харківська державна академія культури, м. Харків
mila27kr@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6146-4288>

ПРО ПЛАСТИКУ ТА ПОСТАНОВКУ НОМЕРА ЕСТРАДНОГО СПІВАКА

Розглянуто роль пластики, хореографії, сценічного руху у створенні сценічного образу під час підготовки естрадного номера. Проаналізовано комплекс виразних заходів, що надають права вільного вибору засобів для самовираження й передачі авторського задуму, а також сприяють створенню неповторного сценічного образу, виявленню виконавської майстерності артиста-вокаліста. Обґрунтовано необхідність імпровізувати та експериментувати під час створення номера та виступу на сцені. Описано заходи, спрямовані на розвиток можливостей вокаліста співати під час руху. Мистецтво естрадного співу — живе, мінливе, у постійному пошуку та русі — складова світової культури.

Ключові слова: *пластика, сценічний рух, виразність, хореографія, естрадний співак.*

Л. А. Красовская, заслуженная артистка Украины, доцент, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

О ПЛАСТИКЕ И ПОСТАНОВКЕ НОМЕРА ЭСТРАДНОГО ПЕВЦА

Рассмотрено роль пластики, хореографии, сценического движения в создании сценического образа при подготовке эстрадного номера. Проанализирован комплекс выразительных мер, дающих свободу выбора средств для самовыражения и передачи авторского замысла, а также способствующих созданию неповторимого сценического образа, проявлению исполнительского мастерства артиста-вокалиста. Обоснована необходимость импровизировать и экспериментировать при создании номера и выступления на сцене. Описаны мероприятия, направленные на развитие возможностей вокалиста петь во время движения. Искусство эстрадного пения — живое, изменчивое, в постоянном поиске и движении — составляющая часть мировой культуры.

Ключевые слова: *пластика, сценическое движение, выразительность, хореография, эстрадный певец.*

L. O. Krasovska, Honored Artist of Ukraine, Associate Professor, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

BODY MOBILITY IN STAGING POP SINGERS PERFORMANCES

The aim of this paper is to examine the issues of the performance of contemporary pop singers. For the development of a professional pop singer not only vocal and ensemble training, music and theoretical disciplines, but also dance and stage movement are of great importance.

Results. The author considers the role of body mobility, choreography and stage movement in the process of developing a stage image while preparing a variety show performance. A complex of expressive measures giving freedom of choice for self-expression and presentation of an author's intention, as well as contributing to the creation of a unique stage image, manifestation of acting skills of the performing artist-vocal singer is developed. The author substantiates the necessity of improvising and experimenting while preparing a variety show performance. The paper presents the practical recommendations for staging the performances of pop singers.

Novelty. In addition to vocal singing, body mobility, stage movement, choreography and acting skills are of great importance for professional staging the variety show performances. According to the present study, for the professional training of pop singers at the institutions of higher education it is necessary to teach them the art of vocal singing in combination with above mentioned components.

The practical significance. The information contained in this paper can be used for the further development of new pop singer performances, in the process of practical training while teaching choreography, body mobility and acting skills.

Key words: *body mobility, stage movement, expression, choreography, pop singer.*

Постановка проблеми. У постановці естрадного номера, створенні образу естрадним співаком задіяні багато складових. Рухи — основа активного й цікавого для глядача існування на сцені. Метою формування цієї навички є вироблення реакції, координації рухів, здатності передати внутрішній світ і переживання співака через мову тіла. Окрім вокалу, важливу роль відіграють пластика, сценічний рух, хореографія, акторська майстерність. Тому для якісної підготовки естрадних артистів-вокалістів у ВНЗ необхідно навчати мистецтва вокалу в поєднанні із цими компонентами.

Мета статті — висвітлити постановку естрадного номера сучасними артистами-вокалістами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливу роль у формуванні професійного естрадного співака відіграють не тільки заняття вокалом, ансамблем, музично-теоретичними дисциплінами, а й танець та сценічний рух. Відповідно до такого жанру, як естрадний спів, у навчальному процесі, надто хореографії, важливе і пластичне виховання, де б відпрацьовувалася пластична виразність. І це зовсім не пов'язано з балетом або танцями. Тут повинні розвиватися фантазії, етюди й музична уява. Хоча все це повинно виховуватися на базі та знаннях. Важливо, щоб основи танцю трансформувались у заняття з імпровізацією, де танець та сценічний рух поєднувалися б у певний пластичний рисунок до того чи іншого музичного твору. Тому в процесі навчання

слід приділяти значну увагу пластичній лексиці, яка допомагає змістовному, образному, емоційному рішенню пісні.

Пластика сучасного естрадного виконавця — одна з найголовніших складових сценічного образу — дозволяє висловлювати виконавцеві сутність, зміст, емоційно-змістовну основу. Естрадний вокаліст за допомогою пластичної лексики повинен створити вокально виразний образ, володіючи пластичною гнучкістю, почуттям простору. Естрадний співак повинен визначити основну ідею пісні, виявити розуміння матеріалу. Для діалогу з глядачем співакові потрібно знайти особливі сценічні рухи, щоб передати свої почуття, емоції. Завдання виконавця — за допомогою пластичних моментів змусити глядача повірити йому.

Найлаконічніший елемент пластики — поза — передає образ, зміст, характер, емоційний стан. Саме через позу вибудовується кульмінація дійства, вона є зримим символом того, що відбувається.

Іншим важливим засобом виразності пластики є жест, який передає через пластику емоційну пристрасть. Його основна функція — створення форми уявного об'єкта. Іноді він підкреслює психологічний зміст моменту: радість, страх, нерішучість тощо. Відображений, осмислений, жест демонструє відтворені об'єкти. «Жест — це стріла, випущена з душі. Він висвітлює дію і досягає мети, якщо тільки є щирим...» (Богданов, 2013).

Одним із важливих факторів сценічної виразності є артистизм, пов'язаний з мімікою. Музичний пластичний образ — це результат ідейно-емоційного ставлення співака до музичного матеріалу, осмислення його.

Естрадний виконавець повинен уміти передавати музичний образ у рухах, позах, жестах. Надзвичайно важливі паузи «<...> у такі моменти гри актора, коли він створює образ свого персонажа, без допомоги слів» (Богданов и Виноградский, 2009).

Слід навчатися створювати велику кількість варіантів танцювальних рухів, багаторазово прослуховуючи музичний твір, що також сприяє координації рухів. Для нових рухів використовується варіювання ракурсу (різноманітні повороти частин тіла або всього тіла). Розвиток рухів пов'язаний з внутрішнім станом, емоційним переживанням у процесі виконання вокального твору. Знайдений характер визначає образність загалом.

Яскравим прикладом є пластичні рішення пісень у виконанні К. І. Шульженко. Співачка у творі «Руки», після слів «руки, ви словно две большие птицы», одним рухом рук розкривала ідею, показуючи потужний порив почуттів і думок (Шульженко, 1981).

Імпровізація рухів на основі танцювально-пісенного репертуару у вихованні співака потребує висловлення думок, дій за допомогою рухів, жестів, міміки. Важливою є імпровізація рухів, пов'язаних із почуттям суму, радості, горя, захвату, кохання, ненависті тощо. «Чим яскравіший внутрішній погляд виконавця, тим сильнішою є емоційна реакція глядача на пісню» (Гершуни, 1963).

Для створення художнього образу сучасному естрадному співакові необхідно вільне володіння танцювальною пластикою та сценічним рухом, зокрема навички імпровізації в певному стилі. Емоційний вигук М. Габовича: «Взаємодія різних мистецтв — суттєва річ!» — підкреслює твердження про те, що музика, вокал, танець, доповнюючи один одного, повинні створювати єдиний художній образ.

Естрадна пісня є ефективним засобом спілкування. Це емоції, різноманітні стани душі, які викликають реакцію в глядача. Та «<...> ні точний, скрупульозний аналіз, ні художній опис не в змозі вичерпно пояснити величезну силу впливу вокальної лірики на людину. Але ж найгарніша пісня — та, слухаючи яку, забуваєш і про музичні тонкощі, і про віршування, а думаєш лише про своє життя» (Гершуни, 1963).

Усі елементи звукової, сценічної атрибутики основані на прагненні посприяти кращому фізичному сприйняттю музики, зокрема за допомогою складної звукопідсилювальної апаратури, костюмів і поведінки виконавців на сцені.

Акторська майстерність, артистизм, жест, імпровізація, лірика, як і вокал, є важливою виконавською особливістю.

Сучасній естраді потрібні не тільки професійні музиканти, а й музиканти-артисти, котрі «живуть» на сцені як драматичні актори. На естраді складні номери не завжди доречні. Першочергову роль відіграє голос. Виконавець повинен демонструвати вокальну майстерність. Драматургія твору другорядна, покликана «обслуговувати» жанр, допомагати розкрити майстерність, індивідуальність естрадного артиста.

Узагальнюючи запропоновані теми пластики, її основні базові поняття, розглянемо постановку естрадного номера, використовуючи поняття про пластику естрадного співака. Основа естрадного вокального номера — індивідуальність виконавця, яка є талантом і майстерністю артиста. «Естрадний номер завжди створюється не просто для конкретного виконавця: індивідуальність артиста слугує відправною точкою у створенні естрадного номера». Для естрадного співака індивідуальність розглядається у двох напрямках: зовнішньому (фізичному) та внутрішньому (духовному). На сцені співак за допомогою музики та тексту говорить із глядачем і постійно з ним спілкується. Емоції, переживання виконавця складаються з вражень власної душі, емоційних

спогадів. Надзвичайно важлива наявність емоційної пам'яті, яка виявляється в музичному творі й допомагає відтворити почуття, викликані музикою, та знайти відгук у слухацької аудиторії. Усі думки й почуття, які виконавець вкладає в музичну композицію, мають бути ретельно продуманими, відшліфованими. Вокаліст повинен поєднувати почуття своєї емоційної пам'яті з емоціями музики, що виконується. І саме в такому разі обов'язкова сумісна робота пластики й вокалу.

Під час постановки естрадного номера роботу над пластичною виразністю необхідно поділити на кілька етапів. На першому етапі слід зрозуміти рухові можливості — рухомість, відчуття простору, розкутість, гнучкість суглобів тощо. Усе це є надто важливим, коли необхідно відмовитися від стандартних рухів, якщо того потребують сценічні обставини (наприклад, часто змінювані сценічні майданчики).

Другий етап — робота з естрадним номером і розвитком пластичної виразності в конкретному номері. На цьому етапі виконавець має продемонструвати відчуття простору, координацію, ритмічність, м'язову пам'ять, уміння імпровізувати, уважність. Усе це — творчий процес. Будь-яка мізансцена складається з ретельно відібраних і максимально виразних фізичних дій і рухів актора, точно визначених та унормованих музичним ритмом. Будь-який естрадний номер — невелика вистава. Створення мізансцен, переданих через тіло й погляд вокаліста, дія направлена на сенс і завдання номера (Маркова, 1985).

Під час постановки естрадного номера важливо визначити певну послідовність, якої слід чітко дотримувати.

Точність передання пластичного рисунка допомагає виконавцеві розкутіше почувати себе на сцені. Йому не потрібно думати про те, куди рухатись і де перебувати в певний момент на сцені. Він може зосередитися на інших завданнях виконавства.

Кожний вокальний твір співак насичує своїми емоційними відчуттями, настроєм, передає емоційний стан глядацької аудиторії. Талановитий і неповторний майстер О. Вергинський називав свій репертуар «пісеньки настрою» (Славская, 2014). Уміння створити потрібний настрій відрізняло цього майстра.

Створення настрою пісні — найважливіше в процесі постановки вокального номера. Слід зважати на майданчики, на яких необхідно буде працювати: маленькі, великі, відкриті, зовсім близько до стотликів у ресторані, нічному клубі. Ці складні завдання можливо вирішити, якщо пластична хореографія номера буде скорегована відповідно до певного сценічного майданчика. У приміщення, де відбуваються виступи естрадних співаків, приходять люди з різними естетичними смаками. І зрозуміло, що оцінка мистецтва залежатиме від його психологічного

розуміння. Звідси — «строкатість» загальної атмосфери. Вокалістові з великим досвідом не потрібен суфлер. Під час постановки номера слід знайти потрібну форму вокальної композиції, відчути ритмічну фактуру через пластичний рисунок та мізансцену. Доречне сценічне рішення підкреслює індивідуальність виконавця.

Естрадний співак повинен уміти об'єднати комплекс виразних засобів, щоб передати головну думку в певній композиції. Через знайдені «пережиті» сценічні рухи, які виникли внаслідок нерозривного зв'язку музики й поезії, можливий діалог співака з глядачем і вплив на нього.

Під час навчання та формування професійних навичок естрадного співака має значення заняття не тільки вокалом, а й танцем у поєднанні з основами сценічного руху. У «хореографії» важливими є основи класичного, характерного, народно-сценічного та сучасного танцю. Зважаючи на специфіку естрадного співу, доречно запровадити дисципліну «пластика».

Створення пластики через музику сприяє розвитку нових жестів, поз, міміки, без яких виконавське мистецтво естрадного співака нині неможливе.

Існують кілька основних вимог до естрадного співака: поза на сцені повинна бути зручною, природною, плечі розведені. Голову не опускати й не тримати занадто високо, дивитися перед собою, шия не затиснута — це надає свободи гортані. Деякі виконавці мають звичку виходити на сцену із суворим, незадоволеним виглядом, що категорично забороняється. Адже кожен вихід на сцену — це спілкування з найвимогливішим критиком і найщирішим другом — глядачем.

Перед виходом на сцену важливо опанувати хвилювання. Руки повинні бути вільними, а не затиснутими за спиною. Це в будь-який момент дозволяє виконати довільний жест. На сцені перед виступом слід деякий час постояти (кілька секунд), двічі — тричі видихнути через ніс, тільки потім розпочинати виступ.

Як свідчить практика, співакам складно виконувати композиції під час і після руху по сцені. Необхідно навчитися робити активний вдих через ніс і тільки потім починати виступ. Ніс ще називають «воротами» легенів, звідки повітря розпочинає свій шлях до організму. Під час співу нерідко доводиться «підхоплювати» дихання, найчастіше це робиться ротом, але важливо виробити звичку вдихати носом навіть при відкритому роті. Кілька вправ:

1. Притиснути праву ніздрю пальцем, а лівою вдихнути. Потім, затиснувши її, видихнути через праву. Те саме повторити з іншою ніздрею (4–6 разів).
2. Відкрити рота. Вдихати й видихати носом 10–12 разів.

3. Розширити ніздрі, зробити вдих.

Вправи для дихання:

1. Короткий вдих носом. Зафіксувати видих. Не припиняючи видиху, 3–5 разів підняти руки.
2. Короткий вдих через ніс, видих. Не припиняючи видиху, зробити 10–20 кроків.
3. Короткий вдих, видих. На видиху зробити 3–5 присідань, руки вперед. Повторити 3 рази.
4. Біг зі звуком і диханням. Короткий вдих через ніс. Біг 30 секунд. Одночасно піднімати руки за голову й опускати.

Задишка виникає не від браку повітря, а від його надлишку, судомного частого вдиху. Необхідно привчати себе в розмові швидко видихати зайве повітря після кожної фрази. У повсякденному житті, під час ходьби та підйому по сходах, можна тренувати дихання (вдихати носом, видихати ротом):

- вдих на один крок, видох на три кроки й навпаки;
- вдих на два кроки, видих на шість і навпаки;
- вдих на одну сходинку, видих різкий, короткий.

Збільшувати та зменшувати тривалість вдиху й видиху. Головне — рівномірно розподілити дихання.

Зазначимо про страх перед публікою. Під час виходу на сцену важливо вибрати конкретний об'єкт. Бажано вибрати об'єкт в останніх рядах, тоді звук, спрямований на нього, лунатиме через усю залу.

Яким би гарним не був голос співака, його зовнішність і манера виходу на сцену також важливі. З кожним наступним виступом перед виконавцем постають нові завдання у зв'язку з посиленням вимог до себе. Тому над розвитком голосу, пластики тіла, дикції тощо можна й навіть необхідно працювати впродовж усього життя.

Сучасна пісенна естрада через увагу до запитів та смаків молоді засобів масової інформації, а особливо — телебачення, орієнтується виключно на цю частину публіки. Виникло поняття «соціальне замовлення» в контексті пісенної естради, у створенні якого беруть участь ті представники суспільства, котрі є споживачами цієї культури. Але сучасна естрада потребує виконавців, які своїм професіоналізмом, бажанням змін у культурі виконавства сучасної пісні сприяють розвиткові виконавської майстерності.

Список посилань

Богданов, И. А. (2013). *Постановка эстрадного номера*. Санкт-Петербург: издательство СПбГАТИ.

- Богданов, И. А. и Виноградский, И. А. (2009). *Драматургия эстрадного представления*. Санкт-Петербург: СПбГАТИ.
- Ваганова, А. Я. (1963). *Основы классического танца*. Москва: Искусство.
- Гершун, Е. (1963). *Заметки о музыкальной эстраде*. Ленинград: Советский композитор.
- Зильбербрандт, М. И. (1963). *Песня на эстраде*. Ленинград: Советский композитор.
- Маркова, Е. А. (1985). *Современная зарубежная пантомима*. Москва: Искусство.
- Славская, М. (2014). *Портрет «Русского Пьеро»*. Москва: Искусство.
- Шульженко, К. (1981). *Когда вы спросите меня*. Москва: Молодая гвардия.

References

- Bogdanov, I. A. (2013). *The production of a variety turn*. St. Petersburg: Publishing house of St. Petersburg State Academy of Theatrical Art. [In Russian].
- Bogdanov, I. A. and Vinogradsky, I. A. (2009). *Dramaturgy of a variety performance*. St. Petersburg: St. Petersburg State Academy of Theatrical Art. [In Russian].
- Vaganova, A. Ya. (1963). *Fundamentals of a classical dance*. Moscow: Iskusstvo. [In Russian].
- Gershuni, E. (1963). *Notes on the musical stage*. Leningrad: Sovetskiy kompozitor. [In Russian].
- Zilberbrandt, M. I. (1963). *A song on the stage*. Leningrad: Sovetskiy kompozitor. [In Russian].
- Markova, E. A. (1985). *Modern foreign pantomime*. Moscow: Iskusstvo. [In Russian].
- Slavsky, M. (2014). *Portrait of the "Russian Pierrot"*. Moscow: Iskusstvo. [In Russian].
- Shulzhenko, K. (1981). *When you ask me*. Moscow: Molodaya gvardiya. [In Russian].

Надійшла до редколегії 13.04.2018 р.